

La literatura actual a Inca: una visió panoràmica

PONÈNCIA INAUGURAL
XV JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

Pere Bonet Figuerola

1. Preàmbul

La meua ponència duu un títol lleuger i espaiós, crec que poc pretensions: “**La literatura actual a Inca: una visió panoràmica.**” La idea d’una visió panoràmica i per tant la pretensió de considerar la qüestió des d’un punt de vista global m’eximeix d’un estudi exhaustiu i minuciós. Tanmateix la visió panoràmica m’exigeix escampar la vista per damunt d’una extensió considerable de terreny que es va perdent en un horitzó dilatat i a vegades incert.

Caldrà, doncs, fixar aquest horitzó, i dibuixar el perfil de l’activitat sobre la qual volem parlar. De la seva matèria i dels seus límits en l’espai i en el temps.

Jo, que per tendència natural crec en una concepció ampla de la literatura, és a dir, en el valor literari de qualsevol text, oral o escrit, realitzat de forma intel·ligent, original, entretinguda, etc. Sigui aquest un text periodístic, divulgatiu, científic o acadèmic, m’he de contradir a mi mateix i per raons operatives m’he de referir exclusivament a la literatura que hom anomena de creació, a allò que antigament en deien “les Belles Lletres”. Em referesc a aquella escriptura nascuda amb la intenció primordial i indubtable de plaure i interessar per l’escriptura en si. Sí, aquella cosa tan acadèmica, de la narrativa (novel·la, conte, relat) i poesia (vers o prosa poètica). Textos, en els quals la intenció comunicativa literària és l’objectiu i no només un valor afegit.

Tampoc, i una altra vegada per raons operatives, no hi he inclòs la producció dramàtica. El teatre i el text dramàtic en general presenten unes especificitats que la fan diferent. El guió cinematogràfic, el guió televisiu, té sempre quelcom de provisional i d’il·localitzable, perquè els textos gairebé mai s’editen.

El panorama que pretenc presentar a la vostra consideració és un panorama sincrònic. És a dir, d’un estat de coses actual. Una visió de la producció literària d’aquells inquers que estan, a dia d’avui, en plena producció i dels quals esperam noves i contínues aportacions. Restaran doncs, més enllà de l’horitzó d’aquesta aproximació, inquers que feren de l’escriptura el seu ofici o la seva vocació, però que ja no són entre nosaltres, encara que sí que continua entre nosaltres, i ben present, el seu llegat.

Establert el què, i el quan, el lloc, l’on, resulta del tot innecessari mencionar-lo. Però, deixau-m’ho dir baldament no sigui més que per una qüestió de solemnitat cerimonial: la ciutat d’Inca.

Per això som avui aquí. Per parlar dels escriptors inquers i de la literatura que s'està fent, avui, en aquesta ciutat.

I quins són els escriptors inquers? Els que tenen la partida de naixement d'Inca? O els que, sigui quin sigui el seu origen, hi tenen el seu domicili? Qui de nosaltres negaria la ciutadania inquera al pare Miquel Colom, que nasqué a Bunyola, però que passà tota la seva maduresa vital i creativa al convent de Sant Francesc?

Inquer és, també, per usar aquella fórmula tan rebregada, "tot aquell que viu i treballa a Inca". O, ras i curt, inquer és tot aquell que ho vol ser.

He ordenat la presentació en uns quants epígrafs. Ho he fet, simplement, per raons expositives. No responen a cap principi estrictament científic i el criteri és, evidentment, discutible.

2. Tres autors de gènere

Una de les característiques més significatives de la literatura de gènere és l'acceptació sense complexos de la seva condició. L'autor i, encara més, l'editor cerquen apareixer davant el gran públic amb uns senyals ben orientadors i explícits d'identitat: la il·lustració de la coberta, el títol, les notes que apareixen a la solapa o a la contraportada, ens confirmen que tenim a les mans una història que no ens defraudarà pel que fa a l'índole de l'argument.

La funció bàsica de la literatura de gènere és l'entreteniment. Funciona perquè s'aferra a uns models literaris consolidats, uns models que no fallen, precisament, perquè com a models responen a un gran encert.

Per ventura perquè no som un lector habitual de novel·la de gènere, em va sorprendre trobar-me a l'estant que la Biblioteca Municipal dedica a la col·lecció local amb obres de conciutadans meus que n'eren addictes autors.

Miguel Pujades fou una d'aquestes llampants descobertes. Pujades és autor, pel que he pogut esbrinar fins ara, de quatre novel·les d'extensió considerable: *La isla de los espíritus*, *El hombre doblado*, *El milenio del fin* i *Intricado destino*, totes quatre publicades a Madrid per Entrelíneas Editores.

Brufades d'un cert erotisme, un element que mai no hi és de demés, i un cert fil argumental d'inspiració policíaca, el qualificatiu que més els escau és sens dubte el de de novel·la de misteri. Són els enigmes, el que manté l'interès del lector. El joc de les aparences, enmig d'un entorn quotidià –familiar per a nosaltres, els mallorquins, perquè l'acció transcorre per escenaris coneguts–, és descobert en aquest cas en clau esotèrica que no hem de confondre amb ciència-ficció, perquè la convenció que s'estableix amb el lector és tota una altra. Ens trobam aquí amb un reguitzell d'elements màgics, molt del gust d'un cert públic: regressions, missatges astrals, reminiscències, metempsicosi, criptoamnèsia, etc.

Val a dir que l'esoterisme, molt present a *La isla de los espíritus* i *El milenio del fin*, que tracta del tema de la ufologia, ha anat després cedint pes a una trama policíaca de fesomia més tradicional a la darrera obra publicada, *Intricado destino*.

Bartomeu Espases, al marge d'una obra primerenca de fotoreportatge, *Imatges i records*, del 2002, ha donat a la impremta dues novel·les. La primera, *La mort d'en Rius*, publicada l'any 2006, narra la investigació d'un assassinat: la mort inesperada i incomprendible d'un reconegut periodista

abatut per una ganivetada furibunda enmig d'un carrer de la ciutat de Palmira. La investigació, que es mou a través de clans gitanos que dominen el tràfic de droga de la ciutat de Palmira, acabarà traslladant-se a Isla Brava, una illa banyada per les aigües del mar Carib.

La mort d'en Rius s'ajusta inequívocament al gènere de narrativa que s'ha anomenat "novel·la negra", un estil que va néixer a Amèrica del Nord com a subgènere de la novel·la de detectius que tan bons assumptes proporcionà als guionistes del cinema americà dels anys cinquanta i que ha fet fortuna més enllà dels Estats Units. Hi ha qui diu que la novel·la negra ha estat la vertadera novel·la social del nostre temps.

Així, *La mort d'en Rius* afegeix a la perquisició detectivesca, tal com manen els cànons de la novel·la negra, un ritme trepidant, un punt d'erotisme, una bona dosi de violència, cruesa en les descripcions i un llenguatge tenyit d'ironia i escepticisme. És una història d'enganyis i traïcions, però també de fidelitats i amistats que es mantenen fins a la mort.

Les temàtiques, en aquesta casta de literatura, es creuen sovint; no resulta estrany que en una novel·la de tema bèl·lic, per exemple, s'hi travessi un episodi d'espionatge, o en una novel·la d'espies emergeixi un assumpte eroticosentimental.

M'he referit a aquesta hibridació que sovint es dona en la novel·la de gènere per fer més entenedora la segona de les novel·les d'Espases: *La reina d'Ardràs*. És, *La reina d'Ardràs*, una novel·la jo diria que d'acumulació de gèneres. Neix com una novel·la naturalista, fins i tot costumista, que va prenent un aire de misteri, per convertir-se a continuació en un relat d'investigació i més endavant en una història d'acció bèl·lica, per acabar en un transsumpte històric que ens mena a l'edat mitjana, evidentment amb un final feliç. El que la converteix en curiosa és que aquesta barreja d'assumptes van apareixent de forma diacrònica, és a dir de forma successiva en el temps narratiu.

Sigui com sigui, ens trobam en ambdós casos amb una prosa dinàmica, directa, pròpia del llenguatge cinematogràfic, no exempta d'humor, d'una certa càrrega de crítica social, i sobretot d'una capacitat sorprenent de crear i resoldre de forma inesperada i imaginativa situacions que mantenen l'atenció del lector.

El pseudònim *Rowyn Oliver* amaga el nom d'una jove escriptora inquera de novel·la romàntica que el 2013 guanyà el III Premi Vergara d'El Rincón de la Novela Romántica, amb l'obra *La marca del guerrero*.

Els crítics seriosos desaconsellen el nom de novel·la romàntica per referir-se a un estil de novel·lar que seria millor anomenar "sentimental" o "rosa" i prefereixen reservar el terme *romanticisme* i *romàntic* per referir-se exclusivament al moviment literari i artístic que sorgí a l'Alemanya de final del segle XVIII, i que després s'estengué per tot Europa, com a reacció al racionalisme de la Il·lustració. En qualsevol cas l'etiqueta de novel·la romàntica ha fet fortuna i és ja un convencionalisme acceptat.

Rowyn Oliver és llicenciada en història, la qual cosa li deu permetre moure's amb una certa seguretat pel món del passat. Així Oliver trasllada l'acció de la seva, de moment, única novel·la, a les *highlands*, les terres altes, de l'Escòcia del segle XIII.

Ens trobam amb dos clans enemistats, els Kinnon i els McKenzie (dos clans escocesos reals), i una parella d'enamorats que hauran de vèncer les intrigues i dificultats dels dos clans i un amor passional que passarà per moments de passió i d'afficció per tal que el lector, segurament lectora, pugui identificar-se, patir, entendre's i arribar al goig merescut d'un final feliç.

La novel·la sentimental és probablement un dels gèneres amb més èxit comercial. Oliver, que sembla dominar una prosa castellana amb soltesa, no es perd en digressions ni descripcions i la narració flueix per anar narrant fet rere fet la història que li interessa contar, una història situada en un escenari exòtic i en una època de violència guerrera que subratllen encara més les tendres ferides de l'amor.

3. La recerca expressiva. L'experimentació

L'esperit de transgressió artística i moral i la recerca constant de noves formes d'expressió que van significar les avantguardes al començament del segle XX va arribar a prendre carta de naturalesa en el món de la creació, de tal manera que aquesta llibertat és avui percebuda com una característica consubstancial d'una manera d'entendre l'art i la literatura.

Aquest petit preàmbul, útil per a bona part dels escriptors que aniré citant en la ponència, resulta especialment aplicable a Antoni Rodríguez, poeta i narrador.

Antoni Rodríguez, que de fet no va néixer a Inca, però que hi viu, hi treballa, forma part del consistori del seu Ajuntament i participa intensament de l'activitat cultural de la ciutat, és d'aqueixa classe d'escriptors que hom té la sensació que s'ho passa bé escrivint. Ha guanyat diversos premis de poesia i narrativa. El seu primer llibre com a autor únic és, però, un recull de poemes que guanyà el premi Benicull de Xúquer de València el 1998 amb un títol que resulta un pèl perturbador i enigmàtic: *Cub de silencis*.

Em referiré primer a l'aspecte formal del llibre, perquè crec que val la pena. Només cal fullejar les seves pàgines per témer-se que el seu autor no s'ha pogut estar de cercar atreure i sorprendre el lector amb una paginació i una disposició tipogràfica molt acurada i efectista. Es persegueix la sorpresa i l'originalitat, i un cert esteticisme. L'edició és magnífica.

A continuació d'un sonet clàssic podem trobar-nos amb una pàgina de prosa, amb un poema d'extensió considerable o una estrofa mínima de quatre, tres, fins i tot dos versos situats al final d'una pàgina en blanc. Trobarem seriacions, simetries, anàfores, fins i tot cal·lígrames (el text disposat de tal manera que forma un imatge; un dibuix que fa referència a allò mateix a què el poema apunta).

L'interès per la plasticitat a l'hora de presentar el poema sobre el paper no és banal, evidentment. La intenció és subratllar que l'expressió poètica s'acosti a l'experiència vital.

Cub de silencis conté poemes de forma i intenció diverses. Tal volta no seria forassenyat interpretar l'enigmàtic "cub" del seu títol com una referència a una visió polièdrica d'una mateixa realitat. Aquesta era de fet la pretensió del moviment cubista: l'aprehensió de la realitat des de diferents perspectives.

A vegades discursiu, a vegades minimalista, Rodríguez intenta sempre que sigui possible despertar l'aspecte visual de les coses. Un perfum de surrealisme impregna adesiara la seva imatge, i el seu discurs és un discurs passional. Hi ha un cert defici quan s'interroga a si mateix i a la realitat social que l'envolta, però és el cant a la passió amorosa i a l'erotisme allò que domina el seu vers. L'anhel i l'inevitable dolor que produeix l'absència.

L'any següent de l'aparició de *Cub de silencis*, el 1999, la mateixa editorial, 7 i Mig, li editava un llibre de narrativa amb el títol de *Nòmades*.

Nòmades conté dotze contes o relats o narracions breus que hauríem de qualificar sense cap dubte de "literatura fantàstica", un terme no del tot diàfan i que no hem de confondre de cap manera

amb el “conte meravellós” més propi de la literatura infantil i popular. L’expressió “literatura fantàstica” és aplicada a una forma de narrar en la qual la representació, sempre realista, del món, és violada per elements irracionals imprevistos que produeixen una estupefacció, si més no una inquietud en el lector, perquè allò que queda en qüestió, és el mateix sistema epistemològic, la manera com entenem el món. Recordem els relats d’Edgar Allan Poe, Kafka, Julio Cortázar o les *Cròniques de la veritat oculta* de P. Calders.

En els relats de Rodríguez, hi descobrirem, per exemple, dos esportistes que en plena competició de rem, enmig del camp de regates, es trobaran remant entre el corrent perillós d’un riu en una jungla; un venedor de comerç que ha quedat tirat a la carretera sense combustible anirà a sol·licitar ajuda a un poble que es desplaça, com si fos un poble de tramoia cinematogràfica, cada dia, pel territori, a la recerca d’incauts; o un ésser condemnat a viure a la frontera del desert, que té el do de la immortalitat perquè ell mateix és un somni.

Davall de l’innegable component lúdic que sempre cerca la sorpresa, hi emergeixen un to irònic i un humor àcid; un cert desencís i un determinisme pessimista. El món és dominat per forces que van més enllà de la nostra consciència. Com en la majoria dels relats fantàstics, les lleis de la física i la causalitat són violades. L’espai, més que el temps, en aquest cas, perd en algun moment la seva possibilitat de percepció lineal. D’aquí el títol de *Nòmades*. Hi trobarem, tanmateix, un tènue fil poètic travessant aquests espais insegurs, un fil poètic que en moments puntuals emergeix de forma precisa i pren el gruix de la narració. Aleshores la fantasia es decanta cap a un estil narratiu, més pròxim a allò que es va anomenar “realisme màgic”.

Rodríguez és autor també d’alguns relats eròtics publicats en reculls col·lectius, i en antologies, en els qual l’erotisme és abordat de forma enginyosa i sense complexos. I d’un relat –el més pròxim en el temps– que crec important mencionar aquí perquè sembla anunciar un gir en la seva escriptura: *La filla de l’ambaixador*. Tot i que es tracta d’un relat bastant breu, s’hi intueixen nous interessos narratius.

4. Les entranyes de la poesia

Avui, aquells dos paràmetres de l’Ars poètica del vell Horaci per definir la poesia, “dulce et utile”, (entreteniment i instrucció), els hauríem de traduir en uns gairebé irrecognoscibles “seducció i coneixement”.

L’ofici de poeta és un ofici ben estrany. La llengua que fa servir el poeta es torna rara, s’allunya no només del llenguatge habitual, sinó del llenguatge acurat i polit de la prosa. Ens fa veure el món d’una manera desacostumada, insospitada, capta la nostra atenció, ens sedueix, i ens mena cap a una realitat d’una naturalesa particular. Aquesta és la idea de la poesia com a forma de coneixement, el descobriment o la formació de noves realitats, que modifiquen les formes d’existir, de veure i d’estar en aquest món.

Aina Ferrer Torrens, que guanyà l’any 1988 el Premi Ciutat d’Inca de Poesia amb *Exili per dues ales*, una obra que ignor si es va arribar a publicar i a la qual, en tot cas, no hi he tengut accés, és autora d’una plagueta de poemes que guanyà també el primer premi Llorenç Moyà de poesia, 1992. *De l’absència* n’és el títol. En aquesta breu plagueta una expressió refinada i elegant ens fa arribar sense estridències una forma de l’experiència profunda del dolor.

És silenciós, contingut, aquest dolor, colgat i autèntic, un dolor que no deixarà d’aparèixer, fins acabar diluint-se, per romandre com un atzar perillós que aguaita i que forma part de la incerte-

sa de la vida. Aquesta idea no deixarà d'amarar sempre els seus versos. Així ho recolliran els seus dos poemaris: *Perspectiva de pronoms* (1991) i *En el saltant de l'aigua* (1999).

Perspectiva de pronoms és un poemari molt ben estructurat i unitari en la seva temàtica i desenvolupament, un camí iniciàtic, d'aprenentatge, a través del dolor, ja ho he dit, però també a través del retrobament amb els dons que la vida ens ofereix, no sempre tan perfectes com en els nostres somnis, però perfectes en ell mateixos: l'amor, l'entrega a la vida. Una vida que mai no permetrà l'ajust exacte de l'esperança. Però en això consisteix la seva perfecció, en l'acceptació que no ho és, perfecta. Aquesta és la perspectiva, l'afirmació profunda de la vida tal com és, més enllà dels nostres desitjos, però en el nostre desig, aquest és el camí per on avançar. Aquesta és la perspectiva per on transcorre i s'autoafirma Aina Ferrer poèticament:

*Si algun dia...! ...a les blanques galeres dels morts deixàs el compàs /
i la saliva! jo, ja no seria jo / i tu no em trobaries*

En el saltant de l'aigua és, en canvi, una gran metàfora de la possibilitat de viure la intensitat. La proximitat d'un saltant d'aigua esclatant en caiguda lliure és un espai poètic que ens arravata i ens exalta, aquesta aigua sempre nova, sempre renovada se'n duu l'alè, però la seva continuïtat està feta també de perills. La seva proximitat és exultant, però també arriscada. Ens pot furtar en un instant allò que té valor per a nosaltres. Neix així, amb una musicalitat verbal que sembla que li ragi d'una forma natural un poemari de pèrdues i de descobertes, de joia intensa. Un viatge interior a través de les tenebres del record i dels revessos vitals, a la recerca de la llum.

La darrera publicació de Ferrer és un llibre de tres autors en el qual cada un d'ells fa una proposta de set haikus en cadena. La seva cadena: *Joc de contraris*. El haiku és una forma de poesia japonesa, de només tres versos que ha de complir de forma rigorosa una determinada mètrica i un determinat esperit. És una forma poètica aparentment senzilla, però per això mateix d'una gran concentració conceptual. El resultat en el cas de Ferrer és d'una subtils metafísica que crec que seria assumida per qualsevol filòsof taoista i alhora resulta atractiva per un lector occidental.

Bernat Munar és un poeta que hom té la sensació que és molt exigent a l'hora de posar-s'hi. No ha entregat gaire llibres a la impremta. I això que es va iniciar ben prest. A final dels anys setanta, hi hagué a Mallorca una convulsió en l'art en general, però especialment en la poesia i en la plàstica, que eren fruit del moment de canvi polític i de l'inici de les llibertats, que espletà en una eferescència cultural juvenil com no s'havia donat mai a l'illa. Tornaré a fer referència a aquest fenomen més endavant.

Doncs bé, van aparèixer entre 1977 i 1979 unes *plaquettes* de poesia absolutament innovadores pel seu contingut i pel seu format experimental i la seva intenció escandalosa, encara amb una considerable càrrega surrealista. Basti fixar-nos en la intenció provocadora del nom genèric: *La musa decapitada*. El número sis de la col·lecció el firmava Bernat Munar, amb un joc numèric, *Sis poemes*.

Hi hagué un llarguíssim "mutis" de vint-i-dos anys, si més no, mutisme editorial, fins que l'any 2000 quedà finalista del Premi Màrius Torres amb un poemari que va titular *Escata*. Què va fer, literàriament, durant aquest silenci? Crisi? Pèrdua d'interès? Qui sap. Sospit, a la vista dels resultats, una lenta destil·lació poètica i un caramull immens de lectures.

El fet és que aquell jove poeta que publicà a l'escandalosa, i esteticista edició –tot s'ha de dir–, de *La musa decapitada*, el trobam ara amb un recull de poemes que segueixen el paradigma de la més clàssica tradició poètica de la cultura occidental: el sonet.

Aquesta unitat estròfica, que sorprèn, atorga una fesomia poc usual a un gènere literari que ha romput des de fa temps amb qualsevol cotilla formal. No ens enganyem, l'exigència formal de la mètrica i la rima és en aquest cas al servei d'un argument poètic que no resulta fàcil al lector no avesat. La mirada es fa íntima, però és la relació de la consciència amb la realitat la que preval. El poder, l'erotisme, la violència, la possibilitat d'accedir des del coneixement a la realitat. Emergeix una preocupació constant de caire filosòfic. Defuig del lirisme, i cerca la cruesa. Aquesta intencionalitat expressada amb una escriptura en què la sil·labació, la rima i l'estrofa la determinen, creen una escriptura inesperada i atractiva. L'idioma flueix sòlid i nou, el català, poc avesat a l'hipèrbaton, camina musical i rítmic.

El 2010, sortí el fins avui darrer treball de Munar. Són en realitat dos poemaris, el que dóna nom al llibre que duu curiosament i intencionada el títol en anglès *Deep blue* (blau profund), i el segueix *Suïcidis i altres resurreccions*.

Desconec si l'autor tengué en compte a l'hora de posar nom a aquesta obra la famosa computadora, batejada com a "Deep blue", que dissenyà IBM per desafiar qualsevol humà en una partida d'escacs. La que aconseguí batre el llavors campió mundial Garri Kaspàrov. Això pot semblar una anècdota, però juraria que és intencionat, primer perquè cada poema ve numerat, en comptes del sistema decimal, pel sistema binari, que és el sistema usat per a la computarització dels ordinadors, i a més perquè allò sobre el que reflexiona i persegueix i es qüestiona constantment és un tema de caire filosòfic: el coneixement, la incertesa, la veritat, davant la impossibilitat de dir el batec de la vida mateixa. I ell sap que el coneixement filosòfic i el coneixement científic són maneres de dir la realitat que de cap manera l'abracen. El llenguatge no basta. En algun lloc del poemari dirà: "les paraules abstractes són les més obscenes".

Deep blue és un llibre escrit amb una absoluta despreocupació pel vers. Aparentment prosaic, directe, però d'una gran originalitat i força d'imatges. La possible, intencionada referència a la intel·ligència artificial de la computadora d'IBM, no ens ha de fer perdre de vista la per a mi gran metàfora del blau profund per referir-se a aquest drama lluminós que és la intel·ligència humana, diu en el poema 1011: "...primer la màgia, després les invocacions salvatges, la personificació dels elements, després la religió, les ciències i la filosofia; a la fi l'art i la poesia... El misteri més gran és que, tot i no haver-n'hi cap de misteri; Només ens estiren la intel·ligència els abismes que es pretenen inexplorats, les fondàries profundament blaves d'allò que fàtuament en diuen consciència".

5. La memòria fragmentada

La novel·la realista i naturalista, que pretenia descriure amb tot detall la societat i el món d'una forma que creia real i objectiva, aquella novel·la dels grans narradors que constituí la lectura per antonomàsia de la burgesia del segle XIX, entrà en crisi al començament del segle XX.

La novel·la anava deixant enrere bona part d'allò que tenia d'entreteniment i s'anava convertint en un instrument permeable a l'experimentació i amb una preocupació constant pel propi estil. Les formes de narrar es feren diverses i aquell vell mirall –testimoni del seu temps– col·locat a la vorera del camí, que era com definia Stendal la novel·la, es feia bocins i cada autor s'escrutava a ell mateix intentant entendre el món enfrontant-se ara a la seva pròpia consciència. La novel·la es convertia en un instrument de reflexió.

En aquest epígraf que he titulat *La memòria fragmentada*, hi he reunit dos novel·listes que comparteixen la via del record com a camí de reconstrucció d'uns fets passats que necessiten rescatar de la cruel amenaça de l'oblit.

Amb una citació de Hölderlin, que tornarà a aparèixer al final de la novel·la, ja integrada en la història, ens introdueix M. Antònia Perelló en un relat que s'inicia amb una reflexió poètica de la protagonista sobre la mort. Serà la veu del seu pare, un home prostrat en el llit d'un hospital on s'escorren els dies mentre veu acostar-se la fi de la seva vida la que anirà agafant protagonisme. La història es convertirà en una llarga i sinuosa confessió.

De M. Antònia Perelló, en coneixem només aquesta novel·la, *El crepuscle d'un home*, que quedà finalista en el desè premi de narrativa Miquel Àngel Riera i que es publicà l'any 2006.

Escrita en la prosa rica i culta d'una professora de llengua, que no es resistirà a intercalar-hi adesiara fragments de poesia, *El crepuscle d'un home* té alguna cosa de tragèdia espiritual. Hi aflora una autèntica lluita emocional contra l'adversitat i la crueltat de l'atzar. La protagonista cedirà la veu a un pare malalt que anirà repassant una trajectòria vital en la qual els somnis dels prometedors i joiosos anys de prometatge i de matrimoni s'aniran esbucant per la dissort i l'infortuni. És una novel·la de pèrdues. Podria ser la novel·la d'una derrota. Una religiositat profunda i sincera, però, (les espaioses ales de Hölderlin!) ho redimirà tot i establirà la pau espiritual i la reconciliació de cada personatge amb ell mateix.

L'any 1966, Jaume Armengol guanyava el Premi Ciutat de Palma de novel·la. Es tracta probablement del guardó més considerat dels premis literaris que hagi assolit cap escriptor inquer. Malgrat el premi, la novel·la no es publicà llavors a causa de la censura de l'època. Conta l'autor que el manuscrit romangué dins la fosca d'un calaix durant trenta-tres anys, fins que a proposta de Lluís Maicas i l'Editorial Perifèrics es decidí, un cop esporgada i actualitzada, a donar-la a la llum editorial. Així que no fou fins a l'any 1998 que *Els dies* va aparèixer als aparadors de les llibreries.

L'any 1967, un any després d'aquell Premi Ciutat de Palma, guanyava el premi Les Illes de poesia amb *El caminant perdut*, un recull de poesies escrites a Inca, el Port de Pollença i Barcelona entre el 1965 i el 1967 –ho sabem perquè ell mateix en consigna, al final de cada poema, el lloc i la data.

Hi ha en el llibre la recerca, a vegades perplexa, d'un mateix, enmig de l'atmosfera existencial pròpia de la poesia dels anys seixanta. El gaudi de l'amor en un entorn asfixiant a través del qual la llibertat s'anirà guanyant pas a pas i l'expressió d'una certa esperança difusa en el futur amaren els versos d'*El caminant perdut*.

La seva obra narrativa, per contra, és ben extensa. A més de dos llibres d'assaig, un d'ells escrit en col·laboració amb el seu germà Antoni, sobre temàtica historicopolítica, Armengol té publicades quatre novel·les: *Els dies*, de la qual ja he explicat les vicissituds de la seva publicació, *Que la terra et sigui lleu* (2002), *Ombres de tardor* (2008) i la darrera, de moment, *Camí de Tofla* (2010).

La novel·la es fa diferent del relat o del conte no només per la seva extensió, sinó més aviat perquè, mentre que el relat sol ser més intens i d'intenció única, la novel·la, en canvi, compleix una forma discursiva més oberta, més morosa, i acaba creant un nou món. Una entitat que, una vegada girat el darrer full, queda surant com una galàxia en l'univers de la nostra ment.

La galàxia novel·lística d'Armengol és ampla i dilatada en el temps i en l'espai. Ens trobam davant unes pàgines transitades per una multitud de personatges i una successió de fets que s'esdevingueren en moments i llocs diferents. Tanmateix tot roman orbitant per llaços passionals o familiars. Per fidelitats i traïcions. Els noms canviaran a cada novel·la i alguns dels personatges, aparentment anecdòtics, però curiosament posseïdors d'una senzilla saviesa innata, apareixeran i desapareixeran de la trama genealògica que constitueix la història principal. Tenen, aquestes novel·les, un aspecte de saga, de llegat familiar i d'evocació d'un món que s'està desfent irremeiablement.

Es fa inevitable referir-se a Llorenç Villalonga, de qui, per cert, era parent llunyà i a qui va tenir ocasió de tractar. I a través de Villalonga, invocar de passada Marcel Proust, perquè hi ha un rerefons de paradís perdut. De reconstrucció d'un temps esvaït.

Tanmateix, no és una mirada infantil que recorda, la que se'n va a la recerca d'un temps perdut. Aquesta mirada, "proustiana", hi és només en l'entorn, fascinada en l'escenari, en el paisatge i en els objectes. Però seran les veus dels personatges les que aniran aixecant el buc de la trama. El temps hi és reconstruït, de forma fragmentada per records, evocacions, confidències, confessions, diaris íntims, cartes, documents guardats amb zel dins calaixos durant anys. Tot ens parlarà de silencis, d'ofecs i de recerques íntimes de llibertat que a vegades acabaran de forma tràgica.

No és, efectivament, la memòria involuntària de Proust la que condueix el relat i no és tampoc una novel·la històrica. És la narració, malgrat tot, d'un coneixedor de la història contemporània de Mallorca. Els esdeveniments històrics que se succeeixen des de la proclamació de la República del 31, fins i tot anteriors, són els que justifiquen i van pantant el comportament de cada un dels membres d'una família benestant i culta de la burgesia mallorquina.

La intransigència d'una societat intolerant i asfixiant empenyeran els personatges a la fuga a través del viatge o a l'enclaustrament, a redós de la finca pairal que com a origen i centre gravitatori apareix mitificada com un àmbit bucòlic. Tindrà diversos noms aquest escenari, canviarà a cada novel·la. La darrera sembla indicar-nos més clarament la direcció: Can Sec de Tofla. En la prosa d'Armengol aflora sempre una relació gairebé mística amb l'espai, amb l'esperit del lloc. Els personatges pertanyen al lloc, i encara que l'epicentre serà sempre el santuari familiar; Barcelona, Granada, París, la Provença, Marroc, Alger, Sicília –aquesta nostra part de la Mediterrània– constituïran els límits del seu espai referencial. Més a prop, la badia de Pollença, la serra de Tramuntana i una petita ciutat, citada així, d'aquesta forma, eludint-ne púdicament el seu nom, tot i que en els darrers llibres s'abandonarà definitivament l'eufemisme.

He de retornar inevitablement a Villalonga i al seu món de Bearn. Can Sec de Tofla no és Bearn, afirma categòricament Armengol en la introducció de *Camí de Tofla*. I malgrat tot, Can Sec pren una dimensió de "Paradís perdut". Recordem la sentència "miltoniana" del final de Bearn: "no hi ha més paradisos que els perduts". Tampoc don Dídac Moragues, el personatge amb més força i més atractiu d'Armengol, és don Toni de Bearn. I tanmateix, els dos comparteixen l'esperit "faustià", d'un passat irrecuperable. Els dos senten acostar-se un futur que acabarà destruint el seu món. Don Toni s'extingirà perquè el món de la petita aristocràcia mallorquina ha arribat al final del camí. Don Dídac Moragues, "el vell lleó liberal", haurà de veure amb impotència esqueixar-se la seva família a causa d'una ignominiosa Guerra Civil.

6. Sentit i sensualitat

Un dels títols més melodiosos i rememorats de la novel·la finisecular britànica és sens dubte *Sense and Sensibility*, de Jane Austen, que no té una traducció tan simple com pugui parèixer i que s'ha acabat traduïnt com a "Sentit i sensibilitat".

Aquí, no he volgut de cap manera escarnir-lo. Sí que he volgut, malgrat tot, estrafer-lo, en "Sentit i sensualitat" per intentar aproximar-nos al cor literari de l'autor inquer amb l'escriptura més anòmala i més personal: Lluís Maicas.

Sentit i sensualitat, doncs, que en Maicas no s'oposen, sinó que discorren plegats, i sovint acaben fonent-se, són les línies mestres, de la seva visió del món. La marca de la casa.

Lluís Maicas és sense cap dubte el més prolífic dels escriptors inquers actuals. I la seva obra i el seu nom el que més ha transcendit fora d'aquesta nostra terra, perifèria de la perifèria, com li agrada anomenar-la.

Els orígens literaris de Maicas, els hem de cercar en la revolució cultural que es va produir a Mallorca als anys setanta. Anys de convulsió política i d'anhels de llibertat en tots els ordres socials. Recordem que el 1975 moria el dictador. En aquell moment, un bon grapat d'autors, especialment poetes i artistes plàstics formaren part, un moment o altre, del Taller Lluàtic, un col·lectiu que, segons P. Rosselló Bover, "reivindicava una subversió dels valors estètics, morals i socials mitjançant la pràctica artística".

Maicas participà de tota aquella efervescència artística que s'hagué de moure, irremeiablement, per canals alternatius, gairebé clandestins. Vaig escriure, respecte a Lluís Maicas i amb referència als seus inicis: "D'un fèrtil període d'ensinistrament juvenil en els campaments de la provocació i l'escàndol, de la puritat i l'*underground*, en conserva encara una violència verbal a vegades esfereïdora i un persistent esperit subversiu."

He citat al començament les dues línies mestres que governen l'escriptura de Maicas; aquesta polarització, que no és tal, perquè al final s'acaben trobant, em servirà, però, per explicar altres aspectes de la seva poètica.

La recerca de sentit; la necessitat d'atorgar sentit al món i a ell mateix, l'ha empès sovint cap a l'art conceptual (ha estat un divulgador fervent de l'obra de Joan Brossa), i alhora ha necessitat donar sortida a la sempre corrosiva lucidesa a través de la paradoxa, l'aforisme, l'humor, i aquell més enllà del llenguatge que és l'espai que només el discurs poètic gosa traspasar.

La mirada, la percepció, per altra part, es va depositant sobre una realitat de la qual destaquen sempre les qualitats que li atorguen els sentits. Resulta extremadament sensual en la descripció d'objectes i en la creació d'ambients i situacions. Fins i tot els sentiments i les emocions solen ser descrites d'una forma corpòria, i això atorga a la seva escriptura una qualitat quasi palpable, gràvida.

Amb quasi setanta títols publicats, bé és veritat que alguns en petit format, en edició d'autor, o en forma d'antologia, l'abast de la seva obra s'escampa i s'estén per paratges ben variats del món literari: el periodisme d'opinió, el dietarisme, la reflexió testimonial, l'aforisme, la poesia, la poesia objectual, el relat breu, la novel·la, el memorialisme, el divertiment, al joc conceptual i la crítica.

És clar que un gènere resulta més adient que un altre per expressar una opinió, un estat d'ànim, una reflexió o simplement deixar-se endur per la fantasia; i tanmateix en l'escriptura de Maicas sobrevola alguna cosa que li atorga un estatus personal i que la fa inconfusible. Tal volta és el seu llenguatge, tan marcat, tan florit, tan exuberant, o la seva forma de dir sentenciosa i espletant que li dona una fesomia única. És possible, però crec també que hi ha unes constants de referència, unes forces d'atracció permanents que travessen les pàgines de la seva ja extensa obra. La denúncia social, per exemple, es pot fer present en un vers. Una imatge poètica fulgurant il·luminarà un comentari polític. L'humor negre pot mudar en lirisme. Un joc enginyós de paraules farà de contrapunt a una reflexió amarga.

Impossible entrar en detall, aquí, en els seus poemaris, ni en el seu dietarisme, massa extensos. Us faré a canvi un tast de les que són, per a mi, les més interessants peces de prosa de ficció.

Àngela (1998) és un atrevit experiment narratiu d'una càrrega eròtica no suportable per a esperits primmirats, però d'un resultat estilístic exquisit i innovador.

En *El pes de l'acer* (2007), la prosa es fa morosa, amb llargues i detallades descripcions d'ambients i situacions. Una desfilada de personatges extrems, adorables els uns, grotescos els altres, sovint rudes. Maicas ens els presenta en el seu aspecte més passional, moguts per motius sovint inconfessables. Amb la seva cara fosca o amagada, a vegades sorprenent. És una novel·la amb una bona dosi de "tremendisme", la radiografia d'una societat asfixiant, on la vulgaritat i la violència ofeguen la delicadesa i la imaginació i la innocència.

L'home provisional (2012) conta la curiosa història d'un home desnonat per la ciència mèdica, conscient que la mort trucarà a la seva porta qualsevol moment. La vida es convertirà llavors en un regal que ell sabrà assaborir amb intensa serenor. És una gran metàfora —clar— com ho és l'espai en el qual transcorrerà la seva, al final, llarga vida. Aquest espai on es troben mar i terra, que permet contemplar els niguls i gaudir dels plaers més saborosos i elementals. Viurà de les criatures del mar i de la garriga, i de l'amor silent d'una criada, i la companyia bulliciosa d'un grapat d'estiuejants que arribaran amb el solstici de Sant Joan i se'n tornaran amb la primera mestralada de setembre. Curiosament, està inspirada en una història certa.

Els sentiments, la llengua, la terra, la condició humana amb tota la seva intel·ligència i amb tota la seva estupidesa, la imaginació i el seu viatge poètic, tot allò que se situa a les fronteres, són temes que estiraran i estimularan sempre la seva manera d'entendre l'escriptura de Maicas.

I el sexe. I la mort. I enmig, la fragilitat de la vida. L'obra de Lluís Maicas és lúcida, enginyosa, imaginativa, voluptuosa, intensa... Sí, sense cap dubte, intensa.

7. Les novíssimes

Així, en femení, "Les novíssimes", perquè, són dones, totes tres, les més noves incorporacions a la literatura inquera.

Els autors postmoderns renunciïn a mantenir la distinció entre cultura elevada i vida diària, i reivindiquen el pluralisme i la universalització de la informació. Aleshores, de les seves obres, se'n desprèn una sensació de fragmentació, de discontinuïtat, i davant de la cultura elevada de la Modernitat, s'afirma que no hi ha una estètica, sinó estètiques.

Una sereníssima inquera, Marta Bertran, guanyà l'any 2010, el XII Premi de Poesia Vila de Lloseta. L'obra, de moment l'únic llibre publicat, duu un nom alegre i optimista, que als vells com jo que fórem a temps a viure el moviment hippy ens transporta inevitablement a la psicodèlia: *Metamorfosi de colors*.

Per a Marta Bertran, el moviment psicodèlic, si és que li ha interessat mai, no deu ser més que una anècdota cultural d'un passat llunyà. I tanmateix tenc la sensació que aquells joves de les flors i del "feis l'amor i no la guerra" de final dels anys seixanta haurien flipat de poder llegir *Metamorfosi de colors*.

Per a mi ha resultat inevitable retreure'm a la meva joventut perquè la prosa poètica de Bertran és una escriptura jove. Jove, no significa aquí inexperta. En absolut. La poesia hi raja segura, desacomplexada, delicada i sensitiva. En un format que suggereix les anotacions d'un diari íntim on estats d'ànim, descripcions d'experiències, desitjos, sentiments i sensacions, records, interrogacions constants, se succeeixen en el fluir de la consciència. Una consciència que flueix més en la direcció que proposaren Joyce o Virginia Woolf que de l'escriptura automàtica dels surrealistes.

Tenc la sensació que Marta Bertran ho serà sempre, jove. El seu temperament pareix que l'empeny inevitablement a l'exaltació i al gaudi. I malgrat tot, hi ha un cert estranyament del món, un lament llunyà perquè la realitat no és sempre com voldríem i a vegades fa mal, però tot acaba amb

l'acceptació del dolor i un somriure. Aleshores tot s'il·lumina i el color, el color pur, com els colors d'un vitrall, inunden aquesta estança íntima, i apareixen les sinestèsies, és a dir, el color és perfum, el color és tacte, el color és gust, el color és melodia. Ja ho digué el filòsof, “tot allò que és, és llum”.

Dansen les paraules a flor de pell, aparegut aquest mateix any de 2014, és un aplec de poemes de Maica Caballero i García. Una inquera també d'adopció. *Dansen les paraules a flor de pell* ens ofereix un aplec de poemes que ens acosten a les experiències personals d'algú que estén els seus braços a l'ofiment de la vida, que parla del desencís i de la joia de viure, de l'amor. Sobretot de l'amor. Amb un llenguatge poètic construït amb imatges diàfanes que arriba als lectors d'una manera directa. Un s'immergeix sense témer-se dins el món poètic de Caballero i es deixa arrossegar dolçament, amablement, per la seva veu.

Joana Abrines, a més de jove i poeta, és periodista, documentalista i productora d'audiovisual. Si volem acostar-nos a la seva obra, no hem de fer més que encendre l'ordinador i entrar a YouTube o al seu blog personal *Versos ilustrados*.

Deia McLuhan, en el títol del llibre on apareix per primera vegada l'expressió d'“Aldea global”, que “el mitjà és el missatge”. Venia a dir-nos que el contingut del missatge que se'ns transmet arriba d'alguna manera modificat, amb la nova fesomia que li atorga el mitjà per on circula. Aquest fet tan simple, però a vegades inconscient, fa que sovint acabi modificant-se, o adaptant-se al mitjà, el contingut d'allò que volem transmetre. Cada situació requereix una adaptació.

Aquesta digressió em serveix per situar la producció poètica de Joana Abrines en un mitjà que permet un art eclèctic, on plàstica, música i text es relacionen i s'aporten mútuament nous significats.

El col·lectiu *Impar(3en1)*, del qual Joana Abrines forma part, s'autoedita un llibre-CD, titulat *Poesía, poesía*. Textos més imatge, més música. Som en un món d'una llibertat quasi il·limitada, obert a la col·laboració amb artistes d'altres disciplines. D'experimentació.

Analitzar per tant només els textos és tal volta desvirtuar-los. Diguem, de totes maneres, que es tracta d'una poèticitat expressada des de la quotidianitat, en absoluta llibertat d'expressió i d'idioma i de registre. Alterna català i castellà, s'allunya de les convencions formals, en un llenguatge quasi de carrer, l'efecte poètic neix de l'atreuiment, la cruïa i la sinceritat a l'hora de parlar de l'existència, el sexe, la mort, el desig. Abrines, cerca l'autenticitat per damunt de tot.

8. Al principi, la paraula

En aquest cas, no he volgut desvirtuar la frase inicial de l'evangeli de Sant Joan. Només he volgut prescindir de la seva interpretació teològica i rescatar-la, simplement, en el seu sentit antropològic.

I és que, efectivament, abans del text electrònic, de l'*e-book*, abans de la impremta de Gutenberg, abans dels pergamins manuscrits copiats pacientment a biblioteques i monestirs, abans de l'alfabet, abans de les marques sobre terrissa de Mesopotàmia, abans, molt abans, ja existia, sola i nua, la paraula.

I gràcies al llenguatge, els humans hem pogut crear un món de segon ordre, és a dir, un món simbòlic compost de significacions que compartim amb els congèneres, per referir-nos i adaptar-nos a una realitat que suposadament compartim. Els animals no ho poden fer això, només els humans. Només els humans tenim la capacitat de mentir. I la capacitat de fabular.

Catarina Valriu, professora titular de literatura catalana a la UIB, universitat en la qual es va doctorar el 1998 amb la tesi “Influència de les rondalles a la literatura infantil i juvenil catalana”, és tal volta l'estudiosa que més literatura científica ha generat a Mallorca sobre literatura oral, rondallística, mites, llegendes populars i literatura infantil.

Havíem decidit no parlar de literatura que no fos estrictament de creació. No ho farem. Quedi tanmateix constància que Valriu és actualment l'única inquera que exerceix, en la seva àrea de coneixement i d'una forma rigorosa, ella sí, la crítica literària.

En fi, resulta molt còmode emparar-nos en els seus propis treballs de crítica per pegar una ullada a la seva obra de creació que pren clarament dues direccions:

Una es dirigeix cap a la recreació, adaptació o versió de llegendes, contes populars i rondalles, per tal de fer-les arribar als infants, de forma clara i atractiva (pensem que la literatura infantil és dirigida a nins i nines d'edats diferents, i amb interessos i necessitats diferents). Amb un llenguatge ben expressiu i molt a prop de l'oralitat, Valriu reconstrueix aquells relats fonamentals de la nostra cultura i de la civilització occidental en general.

L'altra de les direccions que pren el seu treball és l'estricta creació pura. Valriu ens ha ofert un grapat d'obres de literatura infantil, d'argument absolutament original i d'una escriptura molt personal, brufada d'elements orals molt pròxims i d'una gran expressivitat. No deixa de fer intervenir en les seves històries elements d'origen o inspiració de la tradició popular, com d'altra banda han fet gairebé sempre els autors de literatura infantil.

Són llibres dirigits a infants d'entre sis i nou anys, i que presenten situacions en les quals els herois han de vèncer o resoldre una situació o dificultat. Ho faran sempre amb l'enginy, el coratge i sovint amb la solidaritat dels que estan al seu costat: *Alaní, Alurt, Alaquí, En Galceran i les marietes, Les banyes d'en Cucarell*, per cert, aquest, el llibre més venut de la “sèrie blanca” de la col·lecció “El vaixell de vapor” l'any 2007, i *Quatre retocs*, publicat el 2012.

Vull tornar al principi. Vulguem o no, nosaltres, ciutadans del segle XXI, associem inevitablement literatura i escriptura. Oblidam que la literatura va néixer amb l'oralitat, amb el gust per la parla, amb les històries que ens hem anat contant els uns als altres, els humans, amb els mites i les llegendes que hem creat, amb el poder dels conjurs i les invocacions, amb les cançons que hem repetit generació rere generació.

L'escriptora Caterina Valriu em ve com l'anell al dit, per tancar el cercle. Valriu i el seu “alter ego” na Catalina Contacontes, un personatge que s'acosta a aquestes persones més menudes, amb el més primigeni dels instruments de comunicació, la paraula viva.

Els infants, els futurs adults cultes i civilitzats, tenen l'oportunitat, amb Catalina Contacontes, de sentir la fascinació i conèixer de primera mà el poder de la paraula, i si el coneixen, l'estimaran.

Alguns d'aquests infants que ara escolten bocabadats els contes de Catalina seran els nostres futurs escriptors, molts d'ells seran futurs lectors, tots, en fi, seran un poc més humans.

9. Epíleg

Les pàgines precedents intenten donar compte d'una manera personal i tal volta no gaire rigorosa de la literatura de creació que estan fent actualment els escriptors inquers. Hauria pogut dirigir la

mirada cap a altres aspectes de la vida i l'activitat literària. No hauria estat malament una perspectiva més sociològica: incidència de la creació literària en la població; hàbits de lectura; un estudi comparatiu de gèneres i aquestes coses.

He preferit acostar-me a les obres directament, i als homes i dones que davant la pantalla en blanc del seu processador de textos es deixen el millor de si mateixos intentant explicar-se, omplint-la de versos i d'històries; que senten la necessitat d'expressar-se i de comunicar experiències, d'aixecar móns, de rescatar l'oblit, de celebrar la vida.

Més enllà dels límits d'aquest present, perdura un horitzó de llibres que s'estén en el temps. Allà trobarem la presència indeleble d'altres inquer que feren de l'escriptura una vocació o la seva raó de ser: Antoni Alomar, també inquer d'adopció, un poeta al qual la mort va sorprendre massa prest i que tocava estar entre els que hem anomenat aquí, Josep Rosselló, Antoni Pons, Joan Torrandell, Miquel Colom, Miquel Duran i Saurina, Andreu Caimari... i més enllà un espai ample i vast de silenci, un silenci que ens agradaria veure esqueixat per la troballa d'algun dels bons historiadors que tenim a Inca: un sonet, tal volta? O una dècima, o una faula, un sainet... qui sap?

I tanmateix, més enllà d'aquest silenci hi hagué un començament prometedor. Era al començament del segle XIV, quan un home sense rostre i amb nom d'institut d'ensenyament secundari ens llegava tot un tractat de retòrica, una preceptiva poètica quan la poesia era encara assumpte de trobadors.

Al començament del seu tractat, el *Mirall de trobar*, en uns versos inicials, en una vertadera "virgueria" estilística, aquell preceptor, deixà escrit en "acròstic" el seu nom i el seu origen, nom i origen que repeteix dues vegades, perquè no en quedí cap dubte.

Bereng[u]er d'Anoia'm dits hom, mon paire fo asats prom.
En Inc[h]a fo mos naixemens e a Noia nasc[h]ron mos parens.

[Berenguer d'Anoia, em diuen, mon pare fou un home honrat
A Inca fou el meu naixement i a Anoia nasqueren els meus pares.]

El temps haurà de valorar l'obra dels homes i dones dels quals us he parlat, ells dirigeixen el seu missatge al món i trepitgen camins diversos, però compartiran, sempre, inevitablement, per a orgull dels que avui ens hem reunit aquí, el seu origen: "En Inca fo mos naixemens..."

10. BIBLIOGRAFIA

La següent llista bibliogràfica fa referència, exclusivament, a les obres de literatura creativa dels autors citats en la ponència. No hi apareixen, doncs, assajos, estudis o altra mena d'obres que no siguin estrictament literàries.

- [1] ARMENGOL, Jaume. *El caminant perdut*. Berenguer d'Anoia S.A. Editorial, Inca, 1977 (Premi "Les Illes" 1967).
- [2] ARMENGOL, Jaume. *Que la terra et sigui lleu*. Perifèrics, Palma, 2002.
- [3] ARMENGOL, Jaume. *Els dies*. Perifèrics, Palma, 2008. (Premi Ciutat de Palma 1966.)
- [4] ARMENGOL, Jaume. *Ombres de tardor*. Ed. Moll, Palma, 2008. (Col. Raixa.)
- [5] ARMENGOL, Jaume. *Camí de Tofla*. Perifèrics, Palma, 2010. (Narrativa.)
- [6] BERTRAN, Marta. *Metamorfosi de colors*. Ed. Moll, Palma, 2010. (Col. Balanguera, 158.)
- [7] CABALLERO, Maica. *Dansen les paraules a flor de pell*. Ed. Seleer, 2014.
- [8] ESPASES, Bartomeu. *Imatges i records*. Inrama.sa., Inca, 2002.
- [9] ESPASES, Bartomeu. *La mort d'en Rius*. Lleonard Muntaner, Editor i Ajuntament d'Inca. Palma, 2006.

- [10] ESPASES, Bartomeu. *La reina d'Ardràs*. Lleonard Muntaner, Editor i Ajuntament d'Inca, Palma, 2007.
- [11] FERRER, Aina. *Perspectiva de pronoms*. Lunara poesia, Elx, 1991.
- [12] FERRER, Aina. *De l'absència (variacions)*. UIB i Ajuntament de Binissalem, 1992.
- [13] FERRER, Aina. *En el saltant de l'aigua*. Perifèrics Poesia, Palma, 1999.
- [14] FERRER, Aina. "Joc de contraris", a *I alhora en equilibri*. Viena Edicions, Barcelona, 2008.
- [15] MAICAS, Lluís. *Bèsties domèstiques*. Inca, 1991. (Edició limitada.)
- [16] MAICAS, Lluís. *Auditoria*. Inca, 1993. (Edició limitada.)
- [17] MAICAS, Lluís. *40 de febrer*. Inca, 1993. (Edició limitada.)
- [18] MAICAS, Lluís. *Suite mínima*. Inca, 1994. (Edició limitada.)
- [19] MAICAS, Lluís. *Campana incerta*. Inca, 1995. (Edició limitada.)
- [20] MAICAS, Lluís. *El contracte*. Inca, 1995. (Edició limitada.)
- [21] MAICAS, Lluís. *Tatuatge*. Inca, 1995. (Edició limitada.)
- [22] MAICAS, Lluís. *Viatge al cor*. Les edicions de Bitzoc, Palma, 1997.
- [23] MAICAS, Lluís. *El seny del lladre*. Inca, 1997. (Edició limitada.)
- [24] MAICAS, Lluís i MESTRE, Miquel. *Àngela*. Les edicions de Bitzoc, Palma, 1998.
- [25] MAICAS, Lluís. *Escapulons d'un gla*. Inca, 1998. (Edició limitada.)
- [26] MAICAS, Lluís. *El seny del foll*. Perifèrics, Palma, 1998. (Col. Poesia.)
- [27] MAICAS, Lluís. *Natures mortes*. Perifèrics, Palma, 1999. (Col. Poesia) (Dibuixos de Lluís Juncosa).
- [28] MAICAS, Lluís. *D'ofici botxí*. Inca, 2000. (Edició limitada.)
- [29] MAICAS, Lluís. *Registre fòssil*. Perifèrics, Palma, 2001. (Col. Poesia.)
- [30] MAICAS, Lluís. *Sex*. Galeria Cunium, Inca, 2001. (Carpetes amb il·lustracions.)
- [31] MAICAS, Lluís. *Oracle orat*. Inca, 2001. (Edició limitada.)
- [32] MAICAS, Lluís. *Paraula de poeta*. Govern de les Illes Balears, Palma, 2002.
- [33] MAICAS, Lluís. *Botí d'estiu*. Inca, 2002. (Edició limitada.)
- [34] MAICAS, Lluís. *Calendari confidencial*. Inca, 2003. (Col. Naufràgils, 1) (Edició limitada.)
- [35] MAICAS, Lluís. *Un ballo in maschera*. Inca, 2003. (Col. Naufràgils, 2) (Edició limitada.)
- [36] MAICAS, Lluís. *La saviesa del foll*. Inca, 2003. (Col. Naufràgils, 3) (Edició limitada.)
- [37] MAICAS, Lluís. *Quadern de viatge*. Perifèrics, Palma, 2003. (Col. Debat.)
- [38] MAICAS, Lluís. *Trilogia amorosa*. Inca, 2003. (Col. Naufràgils especials, I) (Edició limitada.)
- [39] MAICAS, Lluís. *Paisatges*. Inca, 2004. (Col. Naufràgils, 4) (Edició limitada.)
- [40] MAICAS, Lluís i COLL, Pep. *La terra borda*. Galeria Joan Oliver "Maneu", 2004.
- [41] MAICAS, Lluís. *Escacs*. Inca, 2004. (Col. Naufràgils, 5.)
- [42] MAICAS, Lluís. *Capolat*. Inca, 2004. (Col. Naufràgils, 6.)
- [43] MAICAS, Lluís. *L'habit dels folls*. Inca, 2004. (Col. Naufràgils especials II.)
- [44] MAICAS, Lluís. *El ventre de les mares*. Perifèrics i Galeria Joan Oliver "Maneu", Inca, 2005.
- [45] MAICAS, Lluís. *Naufràgils*. Inca, 2005. (Col. Naufràgils, 7) (Edició limitada.)
- [46] MAICAS, Lluís. *Quadern de viatge, 2*. Perifèrics, Palma, 2005. (Col. Debat.)
- [47] MAICAS, Lluís. *La pedra viva*. Perifèrics, Palma, 2005. (Col. Debat.)
- [48] MAICAS, Lluís. *Casc*. Inca, 2005. (Col. Naufràgils, 8) (Edició limitada.)
- [49] MAICAS, Lluís. *Una vida imperfecta*. Inca, 2005. (Col. Naufràgils, 9.)
- [50] MAICAS, Lluís. *Quatre històries i un falç quadern*. Inca, 2005. (Col. Naufràgils especials III) (Edició limitada.)
- [51] MAICAS, Lluís. *La terra borda*. Consell de Mallorca-Diari de Balears, Palma, 2006.
- [52] MAICAS, Lluís. *L'Alguer*. Inca, 2006. (Col. Tombouctou, u.)
- [53] MAICAS, Lluís. *Cronologia de les coses inútils*. Perifèrics i Joan Oliver "Maneu", Palma, 2006.

- [54] MAICAS, Lluís. *Original i còpies*. Inca, 2006. (Edició d'un sol exemplar.)
- [55] MAICAS, Lluís. *Cremen les paraules*. El Tall, Palma, 2007. (Il·lustracions de Tòfol Sastre.)
- [56] MAICAS, Lluís. *El pes de l'acer*. Ensiola Ed., Muro, 2007.
- [57] MAICAS, Lluís. *Sidi bu Saïd*. Inca, 2007. (Col. Tombouctou, dos.)
- [58] MAICAS, Lluís. *Naufràgils*. Perifèrics, Palma, 2007 (Recull de dotze llibres de la col. Naufràgils).
- [59] MAICAS, Lluís. *Quadern de viatge, 3*. Perifèrics, Palma, 2007. (Col. Debat.).
- [60] MAICAS, Lluís. *Retrat submergit*. Inca, 2008. (Il·lustracions de Tòfol Saste) (Edició limitada.)
- [61] MAICAS, Lluís. *Cartes de navegació dels mars del Sàbara*. Inca, 2008. (Poemes i collages.)
- [62] MAICAS, Lluís. *La memòria del manut*. Inca, 2008. (Poemes i collages) (Ed. limitada.)
- [63] MAICAS, Lluís. *Autorretrat en obres*. Perifèrics, Palma, 2009. (Col. Poesia.)
- [64] MAICAS, Lluís. *Quadern de viatge, 4*. Perifèrics, Palma, 2009. (Col. Debat.).
- [65] MAICAS, Lluís. *Teràpies de sedició*. Ensiola, Muro, 2011.
- [66] MAICAS, Lluís. *Sediments de paisatge*. Inca, 2012. (Edició limitada.)
- [67] MAICAS, Lluís. *L'home provisional*. Perifèrics, Palma, 2012.
- [68] MAICAS, Lluís. *Dosis*. Inca, 2012. (Col. Gincrònics) (Edició limitada.)
- [69] MAICAS, Lluís. *No afeixuguen els presents que no pesen*. Inca, 2012. (Col. Gincrònics) (Edició limitada.)
- [70] MAICAS, Lluís. *L'armistici*. Teràpies de sedició II. Ensiola, Muro, 2012.
- [71] MAICAS, Lluís. *Culpables de suïcidi*. Inca, 2012. (Col. Gincrònics) (Fotografies d'Isabel Forteza.)
- [72] MAICAS, Lluís. *Un sospir dins l'ambre*. Inca, 2013. (Col. Gincrònics) (Edició limitada.)
- [73] MAICAS, Lluís. *El cel de l'infern*. Lleonard Muntaner, Palma, 2013. (Poesia, 29.)
- [74] MAICAS, Lluís. *Dosis dos*. Inca, 2013. (Col. Gincrònics) (Edició limitada.)
- [75] MAICAS, Lluís. *Obra dispersa de Wallace J. Moore*. Inca, 2013. (Col. Gincrònics) (Edició limitada.)
- [76] MAICAS, Lluís. *Petit format*. Inca, 2013. (Col. Gincrònics) (Edició limitada.)
- [77] MUNAR, Bernat. *Sis poemes*. La musa decapitada, Palma, 1979. (Dibuixos de R. Canet.)
- [78] MUNAR, Bernat. *Escata*. Pagès Editors, Lleida, 2001.
- [79] MUNAR, Bernat. *Deep blue seguit de Suïcidis i altres resurreccions*. El Tall, Palma, 2010. (Col. La Sínia del Tall, 39.)
- [80] OLIVER, Rowyn. *La marca del guerrero*. Ed. B.S.A. Vergara, Barcelona, 2013.
- [81] PERELLÓ, Maria Antònia. *El crepuscle d'un home*. Fundació Sa Nostra, Palma, 2006. (Col. Tià de sa Real.)
- [82] PUJADES, Miguel. *La isla de los espíritus*. Entrelíneas Editores, Madrid, 2006.
- [83] PUJADES, Miguel. *El hombre doblado*. Entrelíneas Editores, Madrid, 2008.
- [84] PUJADES, Miguel. *El milenio del fin*. Entrelíneas Editores, Madrid, 2009.
- [85] PUJADES, Miguel. *Intricado destino*. Entrelíneas Editores, Madrid, 2010.
- [86] RODRÍGUEZ, Antoni. *Cub de silencis*. 7 i Mig editorial de poesia, Benicull de Xúquer, 1998.
- [87] RODRÍGUEZ, Antoni. *Nòmades*. 7 i Mig editorial de poesia, Benicull de Xúquer, 1999.
- [88] RODRÍGUEZ, Antoni. "Els actes prohibits", a *Les hores del gaudi*. Germània Serveis Gràfics, Alzira, 1995.
- [89] RODRÍGUEZ, Antoni. "Història de la humanitat en cinc instantànies", a *Microsexe*. Oikos-Tau, Barcelona, 1998.
- [90] RODRÍGUEZ, Antoni. "Conciliàbul calent", a *Lletrasex*. Germània Serveis Gràfics, Alzira, 1994.
- [91] RODRÍGUEZ, Antoni. "Llot de ciutat", a *De tenebres*. Germània Serveis Gràfics, Alzira, 1994.

- [92] RODRÍGUEZ, Antoni. “La filla de l’ambaixador”, a *Íncipit*. Escola d’escriptura ateneu barcelonès, Barcelona, 2013.
- [93] VALRIU, Caterina; ABEYÀ, Elisabet. *Per fat i fat. Contes per tornar a contar*. Ed. Moll, Palma, 1993 (Col. La finestra, 3.)
- [94] VALRIU, Caterina. *La regineta*. Ed. Galera, Barcelona, 1995. (Col. El sac, 10) (Versió de la rondalla popular recollida per Joan Amades) (Il·lustracions de Joma.)
- [95] VALRIU, Caterina. *El vestit nou de l'emperador*. Ed. La Galera, Barcelona, 1995. (Adaptació de Hans Christian Andersen) (Il·lustracions de Francesc Infante.)
- [96] VALRIU, Caterina. *Les tres filadores*. Ed. La Galera, Barcelona, 1995. (Col. El sac, 13) (Adaptació dels germans Grimm) (Il·lustracions de Jesús Gaban.)
- [97] VALRIU, Caterina. *Alaní, Alurt, Alequí*. Ed. Cort, Palma, 1995.
- [98] VALRIU, Caterina. *Les collites del diable*. Ed. La Galera, Barcelona, 1996. (Col. El sac, 14) (Il·lustracions de Pep Monserrat.)
- [99] VALRIU, Caterina. *N'Espirafocs*. Ed. Moll, Palma, 1996. (Col. Tirurany, 2) (Adaptació de la rondalla popular) (Il·lustracions de Joan Guerra.)
- [100] VALRIU, Caterina. *En sethomes i en setgeps*. Ed. La Galera, Barcelona, 1997. (Col. El sac, 23) (Ad. d'Alcover i Amades) (Il·lustracions d'Arnal Ballester.)
- [101] VALRIU, Caterina. *La filla del carboneret*. Ed. Moll, Palma, 1998. (Col. Tirurany, 7) (Adaptació d'Alcover) (Il·lustracions d'Irene Bordoy.)
- [102] VALRIU, Caterina. *Ditona*. Ed. La Galera, Barcelona, 1998. (Col. Popular, 41) (Adaptació de Hans Christian Andersen). (Il·lustracions de Max.)
- [103] VALRIU, Caterina; ABEYÀ, Elisabet. *I un punt més*. Contes per tornar a contar. Ed. Moll, Palma, 2004. (Col. La finestra, 11) (Il·lustracions de Pep Joan Ferrer.)
- [104] VALRIU, Caterina. *En Galceran i les marietes*. Ed. Casals, Barcelona, 2006. (Il·lustracions de Carme Peris.)
- [105] VALRIU, Caterina. *Les banyes d'en Cucarell*. Ed. El vaixell de vapor, Barcelona, 2007.
- [106] VALRIU, Caterina. *Llegendes de Mallorca*. Publicacions de l'Abadia de Monserrat, Barcelona, 2009.